

Asia: VN/11423/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaiksi

Taustatiedot

Vastaajatahon virallinen nimi

Hyvinvointiala HALI ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Aino Närkki

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Aino Närkki

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko lain soveltaminen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa oleviin tahoihin riittävä (1 §, 4 § 1 kohta)?

Ei kaikilta osin

2. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palveluntuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (1 §, 4 § 2 kohta)?

Kyllä

3. Parantavatko palveluntuottajalle ja toiminnalle asetetut edellytykset asiakas- ja potilasturvallisuutta (2 luku, 16 §)?

Kyllä

4. Vähentääkö palveluntuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (16 §, 21 §)?

Ei kaikilta osin

5. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä pääosin

6. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä pääosin

7. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

Ei kantaa

8. Onko palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvontaa koskevat säännökset riittävät (4 luku)?

Kyllä pääosin

9. Ovatko valvontaviranomaisen keinot riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (5 luku)?

Kyllä pääosin

10. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaista?

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta

Asianumerot: VN/11423/2021 ja STM057:00/2021

Hyvinvointiala HALI ry kiittää kuulemispyynnöstä ja lausuu seuraavaa:

Taustaa

Hyvinvointiala HALI ry kannattaa sitä, että lakiesityksen mukaan säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon julkisille ja yksityisille palveluntuottajille pääosin samat edellytykset, joiden perusteella palveluntuottajat ja palveluyksiköt rekisteröitäisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta selkeytyisi ja yhtenäistyisi verrattuna nykytilaan verrattuna. Tämän hyvän tavoitteen toteutuminen edellyttää, että menettelytavat uudessa järjestelmässä keventyvät verrattuna nykyiseen toimilupajärjestelmään. Lisäksi liittomme pitää hyvänä asiana sitä, että yhtenäinen rekisteröintijärjestelmä mahdollistaa nykyistä paremman avoimuuden ja vertailtavuuden.

Hyvinvointiala HALI ry kannattaa myös omavalvontaan panostamista kannatettavana. Käytännön menettelyiden yhdenmukaistamiseksi ja helpottamiseksi tulee tältä osin siirtyä maassamme yhtenäisiin sähköisiin tietojärjestelmiin, joissa omavalvontasuunnitelmien ajan tasalla pitäminen olisi osa yksiköiden arkea.

Yksityisen sektorin näkökulmasta on ollut jo pitkään kestänyt, että suurin osa käytettävissä olevista valvonnan resursseista on käytetty yksityisen toimilupa- ja ilmoitusmenettelyn piirissä olevien yksiköiden valvontaan samalla kun julkisten yksiköiden valvonta on ollut suhteessa niiden määrään vähäisempää. Hyvää asiassa on ollut se, että yksityisen sosiaali- ja terveyspalvelun laadullinen kilpailukyky on kehittynyt monin paikoin julkista paremmaksi. Huonoa on ollut se, että yksityiseltä vaaditaan julkista toimintaa pidemmälle meneviä toimilupiin sisältyviä reunaehtoja samalla kun yksityisille toimijoille maksetaan lähes kaikilta osin kunnan tuotantokustannuksia pienempiä korvauksia samoista julkisella järjestämisvastuulla olevista palveluista. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta edellyttää samaa tasoa sekä kunnan omalta toiminnalta että ulkoa hankittavalta palvelulta.

Hyvän julkisen ja yksityisen yhteistyön takaamiseksi tulee toimintaympäristön olla kaikille toimijoille tasapuolinen ja käytännön tasolla tulee toimia samoin pelisäännöin. Lähtökohtaisesti kyseessä on toiminnan lainmukaisuuden valvonta. Tästä huolimatta yksityisten tuottajien valvovilta viranomaisilta, kuten kunnilta tai aluehallintovirastoilta, saamissa tarkastuskertomuksissa otetaan kantaa esimerkiksi työnantajan direktio-oikeuden piiriin kuuluviin asioihin (esimerkiksi työnjohto, työajan järjestelyt, työajan kohdentuminen tai työvuorolistan suunnitteluun liittyvät asiat). Myöskään esimerkiksi asiakkaiden vuokrasopimukset tai vaikkapa kiinteistön käyttöön liittyvät asiat eivät kuulu valvovien viranomaisten toimivaltaan. Valvonnan tavoitteeksi tulee selkeästi asettaa toiminnan lainmukaisuuden ja hyvien hoito- ja hoivakäytäntöjen toteutuminen selkein perusteluin.

Yksityisen ja julkisen toiminnan valvonnan epätasaisuuteen ja juridisiin haasteisiin viitataan myös eduskunnan hyväksymässä sote -uudistuksen lakiehdotuskokonaisuuden sivulla 175 seuraavasti:

”Sosiaali- ja terveydenhuollossa julkisen ja yksityisen palvelutuotannon vaatimukset ja valvonta ovat tällä hetkellä epäyhdenmukaisia. Terveystieteiden- ja ympärivuorokautisten sosiaalipalvelujen tuottaminen yksityisesti edellyttää lupaviranomaisen lupaa, tilojen ja laitteiden tarkastusta sekä omavalvontasuunnitelmaa, kun taas kunnallisessa palvelutuotannossa vastaavia menettelyjä ei ole. Julkisia palveluja ei siksi ole mahdollista valvoa ennakkoon yhtä säännöllisesti ja järjestelmällisesti kuin yksityisiä. Tämä on saattanut johtaa tilanteisiin, joissa yksityisille ja julkisille toimijoille on asetettu erilaiset vaatimukset tiloista ja henkilöstöstä tai muista laadullisista vaatimuksista. Myöskään mahdollisuudet riskiperusteiseen valvontaan eivät ole nykyisin yhtäläiset julkisessa ja yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa, koska julkisista toimintayksiköistä ei ole rekisteriä eikä riskiprofiileja pystyttyä tuottamaan kaikille yhtäläisesti.”

(Lähde: https://soteuudistus.fi/documents/16650278/49410096/FI_+Sote+HE.pdf/b4aa6538-b132-8ad3-b5dd-a8b44dea96e9/FI_+Sote+HE.pdf?t=1607942240776)

Hyvinvointiala HALI ry:n pykäläkohtaiset kommentit

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan lakia sovellettaisiin myös silloin kun alihankinta tapahtuu ulkomailta. Myös siinä tilanteessa alihankinnan on kokonaisuudessaan vastattava tässä laissa ja muussa kansallisessa lainsäädännössä, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetuissa laeissa säädettyjä vaatimuksia.

Valvontalain tarkoitus on laadukkaiden ja oikea-aikaisten palvelujen varmistaminen ja laadulla tarkoitetaan ennen kaikkea ”vaikuttavuutta, asiakaskeskeisyyttä, turvallisuutta ja asianmukaista toteuttamista mukaan lukien oikea-aikaisuus”. Nämä tavoitteet ovat Hyvinvointiala HALI ry:n näkemyksen mukaan erittäin kannatettavia.

Tavoitteiden toteutumisen varmistaminen merkitsee selkeää parannusta nykytilaan. Tällä hetkellä on eräs sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden keskeisistä ongelmista se, että julkinen järjestäjä ei pysty järjestämään ja tuottamaan välttämättömiä palveluita lain edellyttämien hoito- ja hoivatakuuajkojen puitteissa. Asiaan tulee kiinnittää tämän lain osalta erityistä huomiota varsinkin järjestämisvastuussa olevien toimijoiden osalta. Valvontalaissa tulee edellyttää, että järjestämisvastuussa oleva taho pyrkii korjaamaa puutteen mahdollisimman nopeasti esimerkiksi palveluita ulkopuolelta ostamalla. Pelkkä järjestäjän tai tuottajan ilmoitusvelvollisuus huonosta tilanteesta ei paranna asiakkaan asemaa eikä ole riittävä toimenpide.

Uutena asiana laissa edellytetään palveluntuottajan varautumista häiriötilanteisiin laatimalla valmius- ja jatkuvuudenhallintasuunnitelma. Tämän osalta Hyvinvointiala HALI ry toteaa, että toiminnan häiriötilanteita voi olla normaalitilanteessa aiheutuvat häiriöt tai sitten kyse voi olla maan ulkopuolelta tulevasta poikkeuksellisesta tilanteesta kuten esimerkiksi Covid-19-pandemia on osoittanut. Tältä osin tulee erottaa selkeästi se, mikä on julkisella järjestämisvastuulla olevaa viranomaisen varautumista ja mikä on palveluyksiköiden vastuulla olevaa normaalia varautumista. Varautumisen kustannukset tulee ottaa huomioon ostopalvelusopimuksissa ja palvelusetelin sääntökirjoissa täysimääräisinä. Laajamittaisiin poikkeuksellisiin tilanteisiin varautuminen on valtion ja kuntien järjestämis- ja kustannusvastuulla eikä poikkeuksellisia tilanteita pystytä ennakoimaan.

Suunnitelmaa varautumisesta poikkeus- ja häiriötilanteisiin on jo nyt vaadittu eräissä kilpailutuksissa. Jos tämän tyyppistä laajaa varautumisvelvoitetta edellytetään, tulee julkisen järjestäjän ottaa varautumisen kustannukset täysimääräisesti osaksi palveluiden hankintahintaa.

Lakiehdotuksen 2 §:n osalta toteamme, että pykälän muotoilun tulee olla sellainen, että se mahdollistaa kolmannen sektorin toimijoille vastikkeettoman vapaaehtoistoiminnan toteuttamisen ilman lakiesityksen mukaista rekisteröintivelvollisuutta.

Lakiesityksessä tulee selventää kuuluvatko lain soveltamisalaan järjestösektorin yleishyödyllisessä mielessä (ilman varsinaista ansaintatarkoitusta) tuottamat toiminnot. Hyvinvointiala HALI ry korostaa, että laissa tulee määritellä mahdollisimman yksiselitteisesti se, mitä vastikkeellisuus ja vastikkeettomuus sekä palveluiden satunnaisuus tarkoittavat. Laissa tulee olla selkeä tulkinta myös siitä, milloin toiminta ei täytä ansaintatarkoitusta. Monella järjestöllä ja yleishyödyllisellä säätiöllä on sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvää toimintaa, jolla ei ole tarkoitus tuottaa voittoa tai ansaintaa sinänsä. Perustarkoitus on esimerkiksi auttaa ihmisiä parantamaan omaa toimintakykyään.

Kotipalveluun sisältyvien tukipalveluiden osalta todetaan, että ne kuuluvat lain soveltamisalaan silloin, kun ne ovat osa muuta sosiaalipalvelua asiakas- tai palvelusuunnitelmaan sisällytettynä

palveluna. Tukipalvelut määritellään mm. parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä olevassa sosiaalihuoltolain uudistusehdotuksessa seuraavasti (§ 19):

”Tukipalveluilla tarkoitetaan palveluja, joilla luodaan ja ylläpidetään henkilön kodissa sellaisia olosuhteita, että hän voi suoriutua jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista mahdollisimman itsenäisesti, sekä palveluja, joiden avulla henkilö voi saada hyvinvointia tuottavaa sisältöä elämäänsä.” Näitä palveluita ovat 1) ateriapalvelu 2) vaatehuoltopalvelu 3) siivouspalvelu 4) asiointipalvelu 5) osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävä tai tukeva palvelu 6) muu kuin 1–5 kohdassa tarkoitettu kotona asumista tukeva palvelu.”

Tukipalveluja järjestetään henkilölle, joka tarvitsee niitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi. Lisäksi tukipalveluja järjestetään henkilölle, joka tarvitsee niitä erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella.

Lakiehdotuksen osalta avoimeksi jää tukipalveluiden valvonnan järjestäminen erityisesti niiden tuottajien osalta, jotka tuottavat vain em. tukipalveluita ilman, että tuottaisivat pääpalveluina olevia varsinaisia rekisteröitäviä sosiaalipalveluita.

Lakiesityksen mukaan hyvinvointialueilla on vain järjestämisvastuuseen kohdistuvaa valvontavelvollisuutta ja se ei ota vastaan tukipalvelutoimijoiden rekisteröintejä tai ilmoituksia sen paremmin kuin aluehallintovirastot tai Valvirakaan. Nykyiset säännökset ilmoituksenvaraisista palveluista ja niiden valvonnasta tulisi kumoamaan. Tulkinnat tämän asiakokonaisuuden osalta liittyen palveluiden arvonlisäverollisuuteen tulee tarkistaa yhdessä verottajan kanssa siten, että sosiaalipalveluiden tukipalvelut ovat aina arvonlisäverottomia tilanteesta riippumatta silloin kun ne ovat saajalleen välttämättömiä arjen selviytymisen kannalta ja siten osa asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

Arvonlisäverolain 38 §:n mukaan arvonlisäverottomuuden edellytyksenä on, että ko. viranomaisen valvoo toimintaa. Tähän saakka valvonta on toteutettu verottajan ohjeistuksen mukaisesti siten, että palveluntuottaja on tehnyt rekisteröitymisilmoituksensa kuntaan. Kesäkuussa 2021 hyväksytyyn sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä poistuu kunnilta sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisvastuu ja arvonlisäverottomuuden perusteena olleet valvonnan mahdollistaneet tehtävät siirtyvät hyvinvointialueille. Tällä lakiesityksellä ei ole tarkoitus muuttaa tukipalveluiden verokohtelua ja kyseinen arvonlisäveron taustalla olevasta EU direktiivistä juontava viranomaisen valvontavelvollisuus tulee järjestää uudella loppuasiakkaan palvelun verottomuuden mahdollistavalla tavalla. Kyse on pitkälti vähävaraisista palveluita välttämättä tarvitsevista asiakkaista. Kaikkien tukipalveluiden valvonnan järjestäminen riippumatta palveluntuottajan tuottamasta palvelukokonaisuudesta tai vastaavasta seikasta, on sosiaali- ja terveydenministeriön tehtävää ja vastuualuetta. Verottajan toimivallassa ei ole määrätä arvonlisäverottomuuden edellyttämän valvonnan järjestämisestä.

Lakiehdotuksen 4 §:n kohdan 8 osalta toteamme, että lain tarkoittamat vaativaa sosiaalihuoltoa toteuttavat yksiköt tulee määritellä esitystä selkeämmin. Esityksen mukaan lakiesityksen yksiköillä tarkoitetaan julkisia ja yksityisiä yksiköitä, joita olisivat lain tulkinnan mukaan sadat vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavat yksiköt, jotka palvelevat vanhuksia, vammaisia ja lapsia. Vaativia sosiaalihuollon palveluja tuotetaan muun muassa laaja-alaista erityisosaamista edellyttävissä lastensuojelulaitoksissa, päihdehuollon ja vammaispalvelujen asumispalvelu- ja kuntoutusyksiköissä sekä joissakin vastaavissa pitkälle erikoistuneissa iäkkäiden palveluyksiköissä. Kaikissa näissä joudutaan tilanteen mukaan käyttämään myös rajoitustoimenpiteitä.

Määritelmän tarkoittamia yksiköjä olisivat myös lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkimiseen tai pitkittyneisiin huolto- ja tapaamisoikeusriitoihin liittyviä palveluja tuottavat yksiköt.

Hyvinvointiala HALI:n näkemyksen mukaan em. ryhmään ei tule kuulua esimerkiksi ikäihmisten tehostetun palveluasumisen yksiköt, joissa tuotetaan avohoitona huoneen vuokralain mukaisesti vuokraamisessaan huoneissa asuville henkilöille ympärivuorokautista arjessa selviytymistä tukevaa hoivaa ja hoitoa. Kyseessä ei ole käsityksemme mukaan useinkaan lain tarkoittama erityisen vaativa sosiaalihuolto eikä pitkälle erikoistunut yksikkö kuten esimerkiksi vain psykogeriatrisia vanhuksia hoitava yksikkö saattaisi olla. Ikäihmisten ympärivuorokautisessa palveluasumisessa tai yhteisöllisessä asumisessa tuotetaan arjessa selviytymisen mahdollistavaa hoivaa ja perusterveydenhuollon palvelujen tasoista sairaanhoitoa tarpeen mukaan.

Tähän ryhmään eivät Hyvinvointialan liiton näkemyksen mukaan kuulu myöskään "tavanomaiset" lastensuojelulaitokset tai "tavanomaiset" päihdehuollon ja vammaispalveluiden asumispalvelu ja kuntoutusyksiköt.

2.luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat yleiset edellytykset

Lakiehdotuksen 7 §:ssä säädetään palveluntuottajan sopimattomuuden toteamisesta. Kohdassa 1 käsitellään konkurssitilannetta: kysymyksen alaiseksi jää miten vastaavasti todetaan julkisen toimijan maksukyvyttömyys tai vakavat puutteet asiakas- ja potilasturvallisuudessa. Tämän kaltaiset vakavat puutteet tulee olla määriteltynä tässä laissa sellaisella tavalla, että lakia voidaan soveltaa yhdenvertaisesti kaikkiin rekisteröitäviin yksiköihin.

Lakiehdotuksen 8 §:n mukaan toimitilojen on tuettava asiakkaiden sosiaalista vuorovaikutusta ja että yksityisten ja julkisten palvelun tuottajien toimitilojen ja välineiden arvioinnissa käytettäisiin vastaavia kriteerejä. Koska yksityisillä toimijoilla on ollut lupajärjestelmä, johon on sisältynyt jo pitkään toimitilojen viranomaistarkastukset, on ilmeistä, että yksityisillä tuottajilla on asianmukaiset toimitilat jo tällä hetkellä. Kysymyksen alaiseksi jää, että missä aikataulussa viranomaisen edellyttää, että myös julkisten toimijoiden toimitilat vastaavat samoja laadullisia vaatimuksia kuin mitä yksityisille on tähän saakka asetettu. Samat vaateet tulee kohdistua samankaltaisina samanlaista palvelua tuottaviin toimijoihin omistuspohjasta tms. riippumatta.

Yksityisen ja julkisen palveluntuottajan yhtäläinen kohtelu, vaateet sekä viranomaisvalvonta on oleellista laadukkaita sosiaali- ja terveystalvotuksia edellytettäessä. Vuokra-asiat ja vuokranmäärittely tulee irrottaa pois palvelunjärjestäjän päätös- ja ohjasvallasta ja toimia vuokralainmukaisesti siten, että kiinteistön omistaja ja vuokranantaja määrittelee palveluasumisessa ja ympärivuorokautisessa tehostetussa palveluasumisessa vuokran omakustannusvuokrausperiaatteella. Tällä varmistetaan yhdenvertaisuuden toteutuminen sekä eläkkeensaajien enimmäisasumismenojen oikeudenmukainen kohdistuminen ja estetään myös sen väärinkäyttö kuten se, ettei ylisuurilla neliövuokrilla voida kompensoida hoiva- ja hoitopalveluhintoja ja vääristää palvelurakennetta sekä käyttää julkisia verorahoja väärin perustein.

Ongelmia tiloihin liittyviin vaateisiin on aiheuttanut palvelunjärjestäjän vuokranmääritykseen liittyvät vaateet. Palvelunjärjestäjä ei ole vuokrasuhteessa asukkaisiin nähden, vaan kiinteistön omistaja tai kiinteistön tilat vuokranut palveluntuottaja vastaa niin kiinteistöriskistä, kiinteistön huollosta ja korjauksista sekä vuokralainmukaisista velvoitteista. Siitä huolimatta kunnat ja

kuntayhtymät palvelunjärjestäjinä ovat asettaneet jopa lainvastaisia vuokratoiminnan rajoitteita. Tästä esimerkkinä voidaan mainita ARA-velvoitteisiin ja ARA-lainmukaisiin kiinteistöihin liittyvät vuokranmääritykset, jotka ovat olleet ARA-lain vastaisia. ARA kohteissa tulee vuokran olla omakustannusperusteinen, mutta moni palvelunjärjestäjä on käyttänyt vuokranmäärityksensä muun muassa eläkkeensaajien enimmäisasumismenojen mukaista vuokraa eli ns. Kelan kattoa. Tämä on johtanut siihen, ettei asiakkaiden yhdenvertaisuus ole toteutunut palvelunjärjestäjän toiminta-alueella. Käytetty, edellä mainittu ns. Kelan katto on ohjannut siihen, että palveluasumisen huoneistojen koot ovat pysyneet pieninä. Käytännössä esim. 20m² huoneiston vuokra on ollut sama kuin 35m² asunnon vuokra, neliöhinta on perustunut ns. Kelan kattoon, joka vuonna 2021 muun muassa Etelä-Savossa oli 567 €/kk. Asiakkaat ovat näin maksaneet saman vuokran kuukaudessa, mutta pienemmässä asunnossa neliövuokrahinnaksi on muodostunut 28,35€/m² kun isommassa se on puolestaan ollut 16,20€/m². Laajasti käytetty vuokramalli (ns. Kelan katto) on myös mahdollistanut, ylisuurten neliöhintojen turvin, vuokratuoton avulla subventoimisen hoivapäivähinnassa sekä myös kuluttanut julkisia varoja epätarkoituksenmukaisesti.

Lisäksi pykälän muotoilun osalta tulee ottaa huomioon, että palveluja tulee voida tuottaa myös ilman että kyseiseen palveluun kytkeytyisi rekisteröitäviä asuntoja. Perusteluna tälle viittaamme hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi. Siinä todetaan 46 c §, että yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista voidaan toteuttaa samaan rakennuskokonaisuuteen kuuluvissa tiloissa. Edellä 1 momentissa tarkoitettuun rakennuskokonaisuuteen voi kuulua myös asuntoja, jotka ovat muiden henkilöiden kuin yhteisöllisen asumisen tai ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaiden käytössä. Jos asukkaan olosuhteet muuttuvat niin, että hänen on perusteltua siirtyä yhteisöllisestä asumisesta, tai 2 momentissa tarkoitettusta asumisesta, ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, muutos on mahdollisuuksien mukaan toteutettava niin, ettei hänen tarvitse siirtyä toiseen asuntoon saadakseen tarvitsemansa palvelut.

Edellä mainittuun viitaten katsomme, että kotipalvelun lisäksi on voitava tuottaa sekä yhteisöllistä asumista että ympärivuorokautista palveluasumista ilman että asukkaan asuntoa rekisteröidään. Järjestelmä, jossa ainoastaan ryhmäkoti -muotoisesti tuotettu ympärivuorokautisen palveluasumisen asunnot rekisteröitäisiin, toteuttaisi laissa mainitun tarkoituksen erottaa asuminen ja palvelut ja mahdollistaisi joustavan palvelutarpeeseen perustuvan yksilöllisen palvelun riippumatta asunnosta ja asunnonomistusmuodosta.

Lakiesityksen 9 §:ään viitaten toteamme, että yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelutuottajien henkilöstölle asetetaan voimassa olevien lakisääteisten edellytysten lisäksi lukuisia ja täsmällisesti toimilupaan tai ilmoitukseen kirjattuja erityisiä vaatimuksia. Kysymyksen alaiseksi jää, miten ja missä aikataulussa julkista toimijaa veloitetaan siirtymään samoihin määräyksiin henkilöstön määrän ja henkilöstörakenteen osalta vai kumotaanko yksityisille toimijoille luvissa asetetut lain ylittävät vaatimukset tämän lain voimaan astuessa?

Toimilupakäytäntö on ollut kentällä kirjavaa. Aluehallintovirastoittain on ollut vaihtelevaa tulkintaa siitä, mitä edellytetään. Julkisiin yksiköihin ei ole suoritettu vastaavia tarkastuksia kuin yksityisiin yksiköihin kuin erittäin vähäisessä määrin ja käytännöt henkilöstön käytön ja henkilöstörakenteen osalta voivat poiketa erittäin merkittävästi toisistaan. Siksi Hyvinvointiala HALI ry katsoo, että toimilupakäytännön mukaisista erityisistä vaatimuksista tulee luopua kaikilta osiltaan 1.1.2024

lähtien kaikkia yksiköitä koskevan lainsäädännön astuessa voimaan (vaikka yksiköitä ei olisi vielä ehditty rekisteröidä).

Pykälässä kiinnitetään huomiota myös siihen, että palveluntuottajan tulee varmistaa henkilöstön määrää suunnitellessaan, miten varmistetaan henkilöstön lyhyitä ja pidempiaikaisia poissaoloja korvaavat sijaiset. Sijaisten saaminen on tällä hetkellä erittäin vaikeaa kautta maan, ja tämän määräyksen osalta tulisi selkiyttää mitä tarkoitetaan esimerkiksi ”lyhyellä” poissaololla ja miten toimitaan, jos sijaisia ei yksinkertaisesti ole käytettävissä? Merkittävää henkilöstöpuutetta on kautta linjan sekä julkisilla että yksityisillä toimijoilla ja esimerkiksi hoiva-asiakkaiden siirrot yksiköstä toiseen eivät tuo apua ongelmaan.

Hyvinvointiala HALI ry huomauttaa lisäksi, että aluehallintoviranomaiset toimivat hyvin eri tavalla alueesta riippuen.

Esimerkki: laki mahdollistaa 3 kk:n ajan ns. ylipaikan käytön perustelluista syistä, mutta esimerkiksi Varsinais-Suomen aluehallintovirasto on antanut luvan yhden viikonlopun ajalle tämän mahdollisuuden.

Liittomme kiinnittää huomioita myös valvontalakiluonnoksen ja sote-järjestämislain alihankintaa koskevien pykälien tulkintaan ja ristiriitaisuuteen. Valvontalakiluonnoksen 9 §:ssä puhutaan vuokratyönä tai alihankintana hankitusta henkilöstöstä. Perustelujen mukaan vuokratyönä hankittu henkilöstö tarkoittaa vuokratyöfirmasta vuokrattua henkilöstöä ja alihankintana hankittu henkilöstö tarkoittaa ”palveluntuottajana toimivia yksityisiä henkilöitä”. Tarkoitetaanko kohdassa esimerkiksi ammatinharjoittajalääkäreitä?

Valvontalakiluonnoksen mukaan vuokratun ja alihankitun henkilöstön olisi toimittava palveluntuottajan työsopimuslain mukaisen johdon ja valvonnan alaisena. Millaista työjohdollista alaisuutta tällä määrittelyllä tarkasti ottaen tarkoitetaan? Yksi yritys ei voi olla toisen yrityksen johdon ja valvonnan alainen? Itsenäinen ammatinharjoittajuus toisen yhtiön sisällä ei olisi käytännössä esimerkiksi lääkäreille vaihtoehto enää lainkaan? Laissa tulee tehdä selvä ero sopimusoikeudellisten valvonnallisten keinojen (järjestämislaki) ja laista johtuvan työn johto- ja valvontaoikeuden (valvontalaki) välillä. Ensimmäinen toimii, jälkimmäinen tekee mahdottomaksi tuottaa palvelua ketjuissa tms. yksityisen elinkeinonharjoittajan yritysmuodossa.

Tämä koskisi niin yksityisellä rahalla maksettuja kuin julkisella rahalla ostettuja (hyvinvointialueen hankinnat) ja esimerkiksi työterveyshuollon palveluja.

Jos ammatinharjoittajien toiminta toisen yksityisen palveluntuottajan alihankkijana tulisi valvontalain kautta käytännössä mahdottomaksi, selvitetään siihen liittyviä kysymyksiä järjestämislakiin liittyvässä työryhmässä parhaillaan turhaan?

Lakiesitys 9 §:n osalta toteamme, että henkilöstön vakinaisuus ja sijaisuus kuuluvat työnantajan direktio-oikeuksiin ja työnantajan direktio-oikeudesta määrätään muussa lainsäädännössä ja se ei kuulu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannon valvonnan piiriin. Oleellinen seikka valvonnassa on ns. vanhuspalvelulaissa säädettyjen mitoituksen sekä välillisen ja välittömän työn lainmukainen toteutuminen.

Valvonta on osa laadunvarmistusta ja valvonnan kohteiden tulee kiinnittyä laadun toteuttamiseen tarkoituksenmukaisuusperiaatteella. Henkilöstön saatavuus ja saavutettavuus ei ole välttämättä

työnantajasta kiinni. Valvova viranomaisena ei voi edellyttää julkista tai yksityistä työnantajaa vakinaisiin työsuhteisiin. Työnantajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin on voimassa olevat säädökset, jotka ovat varsin toimivia ja ohjaavat jo tällä hetkellä työnantajia. Tämä kohta on valvontalaissa tarpeeton ja aiheuttaa lakien tulkinnoissa ristiriitaisuuksia.

Lakiesityksen 10 §:ssä 4 momentissa säädettäisiin palveluntuottajan palveluilleen nimeämästä vastuuhenkilöstä. Lakiesityksessä täsmennetään edelleen sitä, että vastuuhenkilön olisi tosiasiasa kyettävä johtamaan ja valvomaan lain edellytysten täyttymistä palvelutoiminnassa. Sinänsä laki ei ottaisi kantaa palvelun tuottajan sisäisiin toimintajärjestelyihin.

Johtamisjärjestelmät julkisen ja yksityisen toiminnan välillä voivat poiketa merkittävästikin toisistaan. Miten varmistetaan, että vastuuhenkilön kelpoisuusehdot ovat samat julkisessa ja yksityisessä toiminnassa?

3. luku Palveluntuottajien ja palveluyksikköjen rekisteröinti (11 – 22 §)

Hyvinvointiala HALI ry toteaa yleisesti, että liitto kannattaa nykyisen lupa- ja ilmoitusmenettelyn keventämistä, selkiyttämistä ja yhdenmukaistamista. Valvonnan tulee kohdistua palveluun eikä palveluntuottajatahoon. Uudessa järjestelmässä otettaisiin käyttöön riskiperusteinen menettely, jossa tarkasteltaisiin erityisesti sisältöedellytyksiä.

Rekisteröinnin osalta korostamme sitä, että valvontajärjestelmää tulee joustavoittaa ja keventää verrattuna nykyiseen yksityisiä tuottajia koskevaan toimilupajärjestelmään. Tämä edellyttäneen nyt esitetyn lakiesityksen täsmenämistä esimerkiksi siten, että lain perusteluosissa todettaisiin, että välillisen työn resursseja ei tarvitse ilmoittaa. Tätä perustelemme sillä, että palveluita tuottavalla yksiköllä tulee olla vapaus järjestää välitöntä hoitotyötä tukeva välillinen työ tarkoituksenmukaisella tavalla ostopalveluna, omana työnä, digitaalisina palveluina tai vastaavilla muilla tavoilla ilman, että lainsäädännöllä rajoitettaisiin joustamattomalla tavalla palveluiden tuottamista.

Jatkossa rekisteröintiä ei sidottaisi tiettyyn palveluntuottajaan, vaan lain edellyttämällä tavalla rekisteröity palveluyksikkö olisi suorana siirtokelpoinen toiselle palveluntuottajalle. Uusi rekisteröintijärjestelmä mahdollistaisi yritysjärjestelyt nykyistä joustavammin. Jatkossa valvonnan seuraamuksia voidaan kohdistaa suoraan myös palveluyksikköön ja ne ”seuraisivat” mukana kun palveluntuottaja vaihtuu.

Jatkossa taloudellisten edellytysten täyttymistä seurattaisiin kaikilta toimijoilta, ei vain ympärivuorokautisten sosiaalipalvelujen tuottajilta. Tuottajan rekisteröinti ei olisi sidottu tuotettaviin palveluihin vaan kyse olisi siitä, että rekisteröinti antaa lähtökohtaisen kelpoisuuden tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluita.

Hyvinvointiala HALI ry pitää hyvänä, että palveluyksikkö voi koostua monesta eri fyysisestä toimipaikasta. Määräyksen tulee olla kuitenkin yksiselitteinen. Voiko yksi palveluyksikkö siis sijaita useassa osoitteessa? Pitäisikö viranomaiselle ilmoittaa kuitenkin kaikki osoitteet, joissa palveluntuottaja tarjoaa palveluja? Entä miten toimitaan, jos toimitaan potilaan tai asiakkaan kotona / luona?

Lakiesityksen 12 §:n mukaan Valviraan perustettavaan Sotera-rekisteriin tallennettaisiin myös valvontaviranomaisen antama hallinnollinen ohjaus ja kehoitus sekä lakiehdotuksen 39 §:n mukaiset

määräykset ja pakkokeinot. Hyvinvointiala HALI ry:n näkemyksen mukaan näiden tietojen tallentaminen tulee aloittaa saman aikaisesti sekä julkisten että yksityisten palveluntuottajien osalta lain voimaan tulosta lähtien.

Käytännössä tiedot suunnitellun asiakasmäärän ja henkilöstön määrän osalta voivat usein muuttuvia, joten luotettava ajantasainen tieto vaatii tiheää päivittämistä, joka voi muodostua raskaaksi byrokratiaksi? Esimerkiksi ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikössä voi asiakkaiden hoidon ja hoivan tarve vaihdella merkittävästi päivittäin. Myös asiakkaiden määrä vaihtuu usein.

Eryteisesti korostamme sitä, että pienten yksiköiden osalta ilmoittamisen tiheyttä tulee kohtuullistaa. Esimerkiksi pienten lastensuojeluyksiköiden osalta ilmoittaminen aluehallintovirastoille tapahtuu nyt vuoden viimeisenä päivänä, mikä vaikuttaisi olevan riittävä tiheys.

Ilmoitettavien tietojen osalta on tärkeää täsmentää, mitkä muutokset aiheuttavat ilmoituksen. Jos kysymyksessä on esimerkiksi asukasturvallisuutta tai asiakaspalvelua parantava muutos vaikkapa asiakaspaikkojen vähentäminen, henkilöstömäärän kasvattaminen tai henkilöstörakenteen/ammattinimikkeiden muutos, tulisi lakiesityksessä linjata, että kyseessä ei ole olennainen muutos ja siitä ei tarvitse ilmoittaa. Muutoin rekisterinpitäjän joutuu kirjaamaan rekisteriin merkittävän määrän muutoksia, jotka ovat todennäköisesti jo kirjaamishetkellä vanhaa tietoa, koska näitä muutoksia tapahtuu sekä julkisissa että yksityisissä yksiköissä kaiken aikaa.

Lakiesityksen 16 §:n osalta tulee tarkentaa, mitkä tiedot olisivat palveluyksikkökohtaisia ja mitkä esimerkiksi voivat olla palvelun tuottajan valtakunnallisia tietoja, ja ettei kaikkia (valtakunnallisia) tietoja tarvitsisi antaa uudelleen, ellei niissä ole tapahtunut muutosta.

Lakiesityksen rekisteröintiä koskevien pykälien osalta toteamme, että lainvalmistelussa tulee ottaa huomioon se, millä tavalla nykyisestä vain yksityistä sektoria koskevasta lupajärjestelmästä siirrytään kaikkia toimijoita koskevaan rekisteröintijärjestelmään siten, että toimijoiden keskinäinen tasapuolisuus uudessa järjestelmässä mm. henkilöstömitoituskysymyksissä turvataan. Nykyisten toimilupien henkilöstömitoitukseen liittyvät vaatimukset vaihtelevat sekä yksityisten toimijoiden joukossa että yksityisten ja julkisten toimijoiden välillä, vaikka kyseessä olisi saman tasoisille asiakkaille hoivaa ja hoitoa tuottavat yksiköt. Lisäksi mitoituksivaatimuksissa tulee huomioida ajanmukaisten toimitilojen ja käytössä olevan tekniikan henkilöstön käyttöä vähentävät vaikutukset. Palveluntuottajien kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että järjestelmän muuttuessa tehtävät menettelyt ovat tuottajien tiedossa hyvissä ajoin ennen muutosten toimeenpanoa. Pidämme perusteltuna, että menettely kuvataan tämän lakiesityksen perusteluteksteissä.

16 §:n kakkosmomentin kohdassa 5 on vaadittavaksi tiedoksi kirjattu: ”Palvelutoimintaan osallistuvan palveluntuottajan oman henkilöstön, työvoimanvuokrauksena ja alihankintana hankitun henkilöstön määrä ja koulutus eri palveluissa;” Tältä osin tulisi tallentaa vain välttämätön ja olennainen tieto. Henkilöstörakenne muuttuu koko ajan ja vuokrattavan henkilöstön määrä muuttuu koko ajan. Jos tämän tyyppisiä asioita pidetään olennaisena muutoksena, niin julkiset ja yksityiset yksiköt joutuvat ilmoittamaan muutoksista Soteriin jatkuvasti? Jos tietoa ei tästä näkökulmasta katsottuna pidetä olennaisena, niin voidaanko sitä pitää välttämättömänä?

Lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentissa on lueteltu tiedot, jotka palveluntuottajan olisi annettava rekisteriviranomaiselle palveluyksikön rekisteröintiä varten palveluyksikkökohtaisesti. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan palveluntuottaja ilmoittaisi palvelujen asiakasryhmän, esimerkiksi aikuisväestön tai vanhukset. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan palveluntuottaja ilmoittaisi

palvelun suunnitellun asiakasmäärän esimerkiksi sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa asumispalveluissa.

Lakiehdotuksen perusteella jää epäselväksi, miten tarkasti asiakasryhmä on jatkossa ilmoitettava viranomaiselle rekisteröinnin yhteydessä. Mikäli yksityinen palveluntuottaja tarjoaa hoivakodissa tai palvelutalossa sekä ympärivuorokautisen palveluasumisen että yhteisöllisen palveluasumisen palveluja, yksityisen palveluntuottajan on tämänhetkisen käytännön mukaan ilmoitettava jo toimilupaa hakiessa viranomaiselle tarkka määrä kummankin palvelun asiakasmääristä – ilmoitettu määrä on sitova ilman minkäänlaista joustovaraa.

Esimerkki: Toimilupaan voi olla esimerkiksi kirjattu 60-paikkaisen palvelutalon osalta, että palvelutalossa on 30 tehostetun palveluasumisen paikkaa ja 30 tavallisen palveluasumisen paikkaa. Jos palvelutalon kaikki asiakaspaikat ovat täynnä ja tavallisen palveluasumisen piirissä olevan asiakkaan kunto heikkenee, kyseisen asiakkaan ei ole toimilupaan kirjatun ehdon vuoksi mahdollista saada tarvitsemaansa palvelua eli siirtyä tehostetun palveluasumisen piiriin ennen kuin yksityinen palveluntuottaja on hakenut virallisia toimiluvan muutosta yhden asiakaspaikan osalta (jatkossa 29 palveluasumisen paikkaa ja 31 tehostetun palveluasumisen paikkaa), ja joka on usean kuukauden päästä viranomaisen toimesta hyväksytty. Julkinen on voinut tehdä saman muutoksen niin sanotusti ”sormia napsauttamalla”. Asiakkaan edun mukaista olisi, että hän saisi jatkaa asumista samassa palvelutalossa ja pääsisi tarvitsemansa palvelun piiriin ripeästi ja joustavasti.

Lakiehdotuksessa tulee turvata asiakkaiden mahdollisuus siirtyä hoitoisuuden muuttuessa joustavasti eri palvelun piiriin (palveluluokkaan) saman palvelutalon sisällä vielä niin, että asiakkaan ei tarvitsisi edes muuttaa omasta huoneestaan toiseen huoneeseen. Asiakkaan näkökulmasta ainoa muutos olisi, että hän saisi jatkossa enemmän tarvitsemaansa hoitoa ja hoivaa. Tätä ei tulisi rajoittaa rekisteröinnin teknisellä toteutuksella. Myös vanhuspalveluiden kehittämisen niin sanotussa II-vaiheen eduskunnassa parhaillaan olevissa lakiesityksissä on lähdetty siitä, että eri palveluja tulee olla mahdollista tarjota monipuolisesti samassa rakennuskokonaisuudessa (sosiaalihuoltolain ehdotettu 46 c §, joka koskee ns. hybridiasumista).

Ensisijaisesti lakiehdotus tulisi muotoilla siten, että rekisteröinnin yhteydessä ilmoitetaan asiakaspaikkojen enimmäismäärä ja palveluryhmä ylätasolla (esim. ikäihmiset) eli asiakasmääriä ei määriteltäisi lainkaan palveluluokittain. Tämän jälkeen palveluntuottajalla olisi oikeus päättää – kyseisen enimmäismäärän puitteissa ja kulloisenkin tarpeen mukaisesti – missä suhteessa palvelutalossa tuotetaan esimerkiksi ympärivuorokautista palveluasumista ja yhteisöllistä palveluasumista.

Toissijaisesti lakiehdotus tulisi muotoilla siten, että rekisteröinnin yhteydessä ilmoitetaan asiakaspaikkojen enimmäismäärä (esim. 60 asiakaspaikkaa) sekä sen lisäksi jokin liukuma eri palveluluokkien välille: esimerkiksi 30–45 asiakaspaikkaa tehostetussa palveluasumisessa ja 30–45 asiakaspaikkaa tavallisessa palveluasumisessa kuitenkin siten, että asiakaspaikkojen enimmäismäärä ei ylity.

Edellä mainitut rekisteröintiin liittyvät seikat tulee toteuttaa sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa riippumatta siitä, onko kyseessä julkinen vai yksityinen toiminta.

Lakiesityksen 17 §:ssä säädetään palveluntuottajan velvollisuudesta tarkistaa rekisterissä olevat tiedot. Käytännössä lakiehdotuksen mukaisesti toimittaessa voitaisiin sillä korvata nykyiset, vuosittain annettavat toimintakertomukset. Kuten lakiehdotuksessa (s. 27) on todettu, vuosittainen toimintakertomuksen antaminen nyky muodossaan ei vastaa valvonnan tai tilastoinnin tarpeita ja on

työläs niin toimintakertomuksen antajille kuin lupaviranomaisillekin. Lakiehdotukseen tulisi täsmentää, että palveluntuottajan velvollisuus tarkistaa rekisterissä olevat tiedot, korvaa toimintakertomuksen antamisen. Lainsäädännössä tulee selkiyttää, että palveluntuottajan ei tarvitsisi jatkossa antaa erillistä toimintakertomusta viranomaiselle.

Lakiehdotuksen 19 §:n mukaan silloin, jos määräysvalta, esimerkiksi koko osakekannan kaupan seurauksena palveluntuottajaksi rekisteröidyssä yhteisössä muuttuu, tai kun kyseessä on rekisteriin merkityn palveluyksikön siirtyminen toiselle palveluntuottajalle, palveluntuottajan olisi 16 §:ssä mainittujen tietojen toimittamisen sijasta ilmoitettava tästä siirrosta valvontaviranomaiselle. Pääsääntöisesti muutos olisi vain rekisteritekninen, koska palveluyksiköt rekisteröitäisiin erikseen ja voitaisiin kohdentaa yhdelle tai useammalle rekisteröidylle palveluntuottajalle. Tällainen tilanne olisi käytännössä esimerkiksi silloin, kun yritys myy toimintansa isommalle ketjulle tai toiselle yritykselle ja henkilöstö jatkaa edelleen työsuhteessa yrityksessä. Tällöin yrityksen y-tunnus muuttuu, mutta toiminnan sisällössä ei tapahdu olennaista muuttumista.

Pidämme palveluyksiköiden siirtokelpoisuutta sinänsä erittäin hyvänä uudistuksena. Siirtokelpoisuuden myötä esimerkiksi yrityskauppoja voisi jatkossa tehdä liiketoimintakauppoina (osakekaupan sijasta), mikä ei ennen ole ollut mahdollista, koska toimilupa on ollut yhtiökohtainen. Lisäksi siirtokelpoisuuden myötä olisi mahdollista tehdä konsernin sisäisiä järjestelyjä helpommin, kun rekisteröinnit olisi mahdollista siirtää konsernin sisällä eri yhtiöille.

Siirtokelpoisuus ei kuitenkaan toteudu tarkoituksensa mukaisesti, jos viranomainen arvioisi siirron yhteydessä palveluyksikön rekisteröinnin edellytyksiä uudelleen. Lakiehdotuksen mukaan viranomainen voisi tarvittaessa pyytää uudelta palveluntuottajalta selvitystä ja arvioida, tarvitaanko erillinen rekisteröinti. Tällainen tilanne voisi lakiehdotuksen mukaan olla esimerkiksi silloin, kun palveluyksikön alkuperäisestä rekisteröinnistä on kulunut huomattavan pitkä aika ja viranomaisella on lain tarkoitukseen liittyvä peruste tarkemmin varmentua siitä, että toiminta vastaa nykyedellytyksiä.

Lakiehdotus jättää viranomaiselle liian laajan harkintavallan rekisteröinnin siirron yhteydessä, mikä uhkaa ”vesittää” siirtokelpoisuuden tarkoituksen ja käytännön merkityksen. Esimerkiksi yrityskaupan toteuttaminen liiketoimintakauppana (osakekaupan sijasta) ei olisi käytännössä monestikaan varteenotettava vaihtoehto, jos on aina riski siitä, että viranomainen arvioi rekisteröinnin uudelleen ja sen myötä kaupan kohde muuttuu. Vastaava riski olisi myös konsernin sisäisissä järjestelyissä.

Lakiehdotuksen perusteluihin tulisi täsmentää, että viranomainen ei arvioi palveluyksikön siirtämisen yhteydessä uudelleen palveluyksikön rekisteröinnin edellytyksiä (esim. henkilöstörakenne ja toimitilat), jotta palveluyksikkö on myös käytännössä joustavasti siirrettävissä. Vaihtoehtoisesti lakiehdotukseen tulisi määritellä huomattavasti täsmällisemmin, missä tilanteissa viranomainen voi arvioida rekisteröinnin edellytyksiä uudelleen.

Lakiesityksen 21 §:ssä käsitellään rekisteröintiä koskevaa päätöstä ja pykälässä todetaan mm. että valvontaviranomainen voi tarvittaessa rekisteriin merkitsemistä koskevassa päätöksessä asettaa asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömiä ehtoja koskien palveluntuotantoon käytettäviä tiloja, välineitä tai vastaavaa. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan viranomainen kontrolloisi esimerkiksi henkilöstön ilmoitetun määrän ja pätevyysrakenteen suhteessa asiakkaiden määrään ja tuotettavaan palveluun. Perusteluissa on myös todettu, että arviointi sisältää merkittävää harkintavaltaa.

Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että myös jatkossa olisi mahdollista asettaa kirjavia ehtoja samassa tilanteessa oleville julkisille tai yksityisille tuottajille kuten tapahtuu nykyisen lainsäädännön voimassa ollen. Nykyinen laaja harkintavalta on johtanut mm. siihen, että viranomaiskäytännöt ovat eri alueilla varsin vaihtelevia: toimilupaehdot riippuvat siitä, minkä aluehallintoviraston alueella palveluntuottaja toimii vai toimiiko palveluntuottaja useamman aluehallintoviraston alueella, jolloin toimiluvan myöntää Valvira. Joskus jopa saman aluehallintoviraston alueella eri tarkastajilla on saattanut olla erilainen näkemys (toimiluvasta ilmenevä) siitä, että millainen henkilöstömäärä ja -rakenne on oikeanlainen. Kaiken kaikkiaan laki ei siis poistaisi nykyisen lainsäädännön ko. epäkohtia vaan mahdollistaisi edelleen valvovalle viranomaiselle laista poikkeavien linjausten tekemisen sekä tuottajien erilaisen kohtelun. Koska kysymyksessä on ennakollinen valvonta, tulee valvonnan tapahtua tarkkarajaisesti laillisuusvalvontana ja olla samansisältöistä sekä yksityisille että julkisille toimijoille. Lisäksi muistutamme, että työnantaja vastaa toiminnan laadusta ja viranomaisen vastuulla on toiminnan lainmukaisuuden arviointi.

Entä tilanteet, joissa rekisteröinnistä vastaavalla viranomaisella ja palveluntuottajalla on eriävät käsitykset rekisteröinnin vaatimuksista? Rekisteriviranomainen voi antaa kielteisen valituskelpoisen päätöksen, mutta palveluntuottaja ei voi käynnistää tuotantoa. Nykyjärjestelmässä palveluntuottaja voi saada hakemuksesta poikkeavan päätöksen ja voi käynnistää sen mukaisen palvelutuotannon ja samalla valittaa päätöksestä. Tämä ei vaaranna toiminnan aloittamista ja asiakkaat voivat päästä palvelun piiriin. Ja toisaalta tuottajan oikeussuoja toteutuu.

Lakiesityksen 21 §:n mukainen päätös tulee antaa viipymättä sen jälkeen, kun päätökseen vaikuttavat lakisääteiset tiedot ovat käytettävissä. Tämän osalta lakiin tulisi kirjata määräaika päätöksen antamiselle ja määräajan tulee olla melko lyhyt.

Hyvinvointiala HALI ry kannattaa sitä, että viranomaiset luovat arviointikriteeristöjä ja kehittävät soveltamiskäytäntöjään. Käytäntöjen tulee olla kuitenkin yhdenmukaiset sekä yksityisille että julkisille palveluyksiköille. Lisäksi niissä tulee ottaa huomioon hoiva-alan realiteetit (paheneva työvoimapula, työvoiman kokonaisvaltainen parempi hyödyntäminen, teknologian hyödyntäminen), ja pyrkiä siihen, että lainsäädännön jo sinänsä tiukkojen vaatimusten päälle ei asetettaisi vielä uutta vaatimusten kerrosta, joka tekee palvelujen tuottamisesta vielä nykyistäkin hankalampaa.

Esimerkki 1: Julkinen tuottaja on hyvinkin onnistuneesti voinut pitää useassa eri yksikössä työvuoroissa kaksi kertaa enemmän koulutettuja hoiva-avustajia suhteessa viereisellä tontilla palveluja tuottavaan yksityiseen verrattuna. Mitään laatuongelmia tai potilas- ja asiakasturvallisuuden vaarantumista ei olla kuitenkaan todettu tai nähty.

Esimerkki 2: Julkisella tuottajalla ei ole ollut yksityisten tuottajien tapaan toimilupaan kirjattua vaatimusta vähintään 0,10 välillisen asiakastyön (ns. tukityö) mitoitukselta. Tästä huolimatta julkisen tuottajan hoivakodit ovat olleet siistejä, ruoka on ollut maittavaa ja kiinteistöt ovat olleet kunnossa.

Rekisteröinnin yhteydessä tulisi merkitä ainoastaan asiakasturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömiä ehtoja. On ymmärrettävää, että palveluntuottajan tulee rekisteröinti-ilmoituksessaan täsmentää esimerkiksi se, miten tukipalvelut ja välilliset työt on organisoitu palveluyksikössä. Rekisteröintiin ei kuitenkaan pitäisi kirjata erillistä mitoitusvaatimusta tukipalvelujen tai välillisen työn osalta tai muitakaan ehtoja, jotka eivät ole välttämättömiä. Palveluntuottajalla tulee olla oikeus päättää, miten se esimerkiksi järjestää tukipalvelut kussakin

tilanteessa (esim. ostopalvelut vai oma henkilökunta) ilman, että rekisterimerkinnät rajoittavat järjestämistapaa.

4. luku Omavalvonta

Lakiesityksen 23 §:ssä säädetään omavalvonnasta. Hyvinvointialan liitto kannattaa omavalvonnan lisäämistä. Omavalvonnan käyttöönotossa on onnistuttu yksityisen sektorin yksiköiden osalta hyvin ja olemassa olevalle pohjalle voidaan rakentaa tulevaa. Omavalvontasuunnittelun yhdenmukaistamista tulee jatkaa ja sen toteuttaminen tulee digitalisoida. Julkisten toimijoiden yksikkökohtaiset omavalvontasuunnitelmat tulee saattaa vastaavalle tasolle yksityisten kanssa ja kaikkien omavalvontasuunnitelmien tulee olla nähtävillä tietoverkossa toimijoiden kotisivuilla.

Hyvinvointialueiden on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 11 §:n mukaan laadittava palvelustrategia, jossa asetetaan tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus. Julkisella toimijalla on velvollisuus palvelun järjestämisen omavalvontaan sekä oman palvelutuotantonsa omavalvontaan. Lisäksi palvelun järjestäjällä on velvollisuus huolehtia alueen asukkaiden tasavertaisesta kohtelusta. Toisaalta valvontalakiesityksen 23 §:n toisessa momentissa on asetettu palvelun järjestäjälle velvoite eri palveluntuottajien kanssa tehtyjen sopimusten noudattamisen valvontaan. Avoimeksi jää kysymys, että mikäli hyvinvointialueen omien palvelujen tuotannossa esiintyisi puutteita suhteessa palvelustrategiaan, lainsäädäntöön tai asiakkaiden saamiin palveluihin, niin millä keinoilla valvova viranomais voi varmistaa lainmukaisuuden ja puuttua asiaan tarvittaessa?

Omavalvonta on laadunvarmistusta. Lakiesityksessä omavalvontaohjelma kuvataan laajana kokonaisuutena. Omavalvontaohjelman tulee ottaa kantaa valvonnan alaisiin asioihin, ei koko organisaation toimintaan ja sen strategioihin, kuten nyt kuvatusta omavalvontaohjelmasta voi tulkita.

Omavalvonta tulee Hyvinvointiala HALI ry:n näkemyksen mukaan rajata niihin asioihin, joilla on tosiasiallista merkitystä valvonnan alaisissa asioissa. Omavalvontasuunnitelman tulee siis perustua valvottaviin asioihin, ei työnantajan yleisiin velvollisuuksiin ja oikeuksiin eikä asioihin, jotka ovat muiden viranomaisten valvonnan piirissä. Tällä varmistettaisiin omavalvonnan oikea kohdentuminen, päällekkäisyyden poistaminen sekä omavalvonnan merkityksen parempi ymmärtäminen työyhteisöissä.

Ongelmana tällä hetkellä on ollut se, etteivät palvelunjärjestäjän valvontaa toteuttavilla henkilöillä ole ollut riittävä koulutus tehtävää varten. Esimerkiksi käsitteet ohjaus, tarkastus ja valvonta ovat olleet sekaisin sekä se, että valvontaa suorittavat henkilöt niin palvelunjärjestäjän kuin aluehallintovirastojen taholta ovat ottaneet kantaa asioihin, joihin heillä ei ole ollut tosiasiallista oikeutta. Pahimmillaan se on johtanut joidenkin palveluntuottajien epäasialliseen kohteluun, toimilupien päättämisiin sekä oikeusprosesseihin. Valvontaa suorittavien palvelunjärjestäjien ja viranomaisten osaamiseen ja taitoon toteuttaa valvontaa tulee kiinnittää laissa huomiota ja kirjata siihen liittyvät reunaehdot, käytännössä osaamisvaateet. Omavalvontasuunnittelun valtakunnallisesti yhtenäistä toteuttamista ja ylläpitoa varten tarvitaan yhteinen asiakirjasto.

Lakiesityksen 25 §:n 2 momentissa säädettäisiin siitä, miten palvelunjärjestäjän tulisi menetellä, jos palveluntuottaja tai tämän alihankkija ei korjaisi epäkohtia tai puutteita palvelunjärjestäjän asettamassa määräajassa. Palvelunjärjestäjän olisi tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin palveluista maksettavan korvauksen alentamiseksi tai maksamisesta pidättymiseksi. Palvelunjärjestäjän olisi

myös ryhdyttävä toimenpiteisiin sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi, jos palveluntuottajan rikkomukset ovat olennaisia tai toistuvia.

Hyvinvointiala HALI ry painottaa, että toiminnan lainmukaisuuden arviointiin ei kuulu järjestäjän ja tuottajan välisten sopimusten hallinnointi. Sopimuksien osalta tulee noudattaa sopimuskirjauksia, jotka ovat järjestäjän ja palveluntuottajan keskinäisiä asioita. Myös tältä osin on varmistettava, että julkista ja yksityistä tuottajaa kohdellaan tasavertaisella tavalla; jos julkinen järjestäjä ei korjaa puutteita tai epäkohtia määrääjässä tulee valvovan viranomaisen pysäyttää toiminta vastaavasti kuin mitä tapahtuisi sopimuksien irtisanomisessa tai purkamisessa.

Lakiesityksen 25 §:n 5 ja 6 momenteissa säädettäisiin siitä, että omavalvontaohjelman seurannassa tulisi ottaa huomioon asiakkaiden, potilaiden sekä heidän omaisten ja läheisten kokemuksia säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella. Myös palveluyksikön henkilöstöltä tulisi säännöllisesti kerätä palautetta. Nämä havainnot tulisi julkaista kolmen kuukauden välein julkisessa tietoverkossa. Hyvinvointiala HALI ry kannattaa laatutietojen julkistamista ja avoimuutta sekä julkisten että yksityisten yksiköiden osalta. Toiminnan hyvä laatu on myös keskeinen kilpailutekijä. Hyvinvointiala HALI ry korostaa kuitenkin sitä, että varsinkin ikääntyneiden palveluiden osalta on jo luotu THL:n ja Valviran tiedonkeruuseen perustuva systemaattinen ja useamman kerran vuodessa toteutettava palautejärjestelmä, jolla mitataan ikääntyneitä koskevan lainsäädännön toteutumista. Myös muissa yhteyksissä kerätään jatkuvasti erilaista laatutietoa sekä viranomaisten että palvelunjärjestäjien toimesta. Näin ollen ehdotamme, että laatutiedon keräämisen osalta otettaisiin lähtökohdaksi viranomaisten keräämä tieto ja palveluntuottajia kannustettaisiin jakamaan sen lisäksi yksikkökohtaista tietoa omavalintaisesti. Nyt esitetty lain velvoite johtaisi päällekkäiseen työhön, eikä toisi laadun parantamiseen liittyvää lisäarvoa.

Lastensuojeluyksiköiden osalta painotamme sitä, että sijaishuoltoyksikkö on ensisijaisesti lapsen koti, ei "palveluyksikkö". Ketä palvelee kolmen kuukauden välein tehtävä asiakaspalautekysely? Em raportointivelvoite aiheuttaa merkittävää kirjallista lisätyötä jo olemassa olevien raportointitehtävien lisäksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon laadun arvioimiseksi tulee maahamme perustaa mahdollisimman pian kattavat sosiaali- ja terveydenhuollon laaturekisterit THL:ssä jo aiemmin muutama vuosi sitten laaditun suunnitelman mukaisesti.

Lakiesityksen 28 §:ssä säädetään uudesta palveluntuottajan velvollisuudesta tarkistaa työntekijän rikosrekisteriote iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystieteissä. Tämän tyyppisten lainkohtien toimeenpano tulee toteuttaa yhtäaikaaisesti sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa, vaikka julkisten yksiköiden rekisteröinti tapahtuisikin vasta siirtymäajan puitteissa. Sama koskee esimerkiksi 29 §:n henkilöstön ilmoitusvelvollisuutta. Sinänsä säädökset ovat kannatettavia.

Lisäksi 28 §:n säätämässä ja toimeenpanossa tulee ottaa huomioon se, että milloin rikoksen tehnyt voi tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon työtä. Säännöksen tulee vastata lasten ja nuorten palveluissa

noudatettavaa käytäntöä. Pykälää säädettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon työsopimuslain ja muun työlainsäädännön määräykset.

Lakiehdotuksessa asetetaan palveluntuottajalle velvollisuus tarkistaa työntekijöiden rikosrekisteriote. Lakiehdotuksessa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, mikä merkitys työntekijän rikostaustalla on käytännössä. Lakiehdotusta tulisi tältä osin täsmentää: estääkö rikostausta työntekijän työskentelyn iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystalvueluissa vai jääkö työntekijän soveltuvuus työnantajan harkintaan? Lisäksi lakiehdotuksessa tulisi ottaa kantaa siihen, onko palveluntuottajalla oikeus tai velvollisuus tarkistaa työntekijän rikosrekisteriote myös työsuhteen aikana ja mikä merkitys sillä on, jos työntekijä syyllistyy laissa yksilöityyn rikokseen työsuhteen aikana?

5. luku Sosiaali- ja terveystalvuelujen viranomaisvalvonta

Lakiesityksen 32 §:ssä säädettäisiin Valviran vastuulle lainsäädännön mukaisesti sellaiset valtakunnallisesti merkittävät asiat, joissa on tärkeää saada aikaan valtakunnallisesti yhtenäinen linjaus. Tällaisia voivat olla esimerkiksi uuden lainsäädännön tulkintatilanteet ja tilanteet, joissa ei muusta syystä ole muodostunut vakiintunutta viranomaiskäytäntöä, sekä sellaisen toiminnan asianmukaisuuden arviointi, josta ei ole olemassa säännöksiä tai valtakunnallisia suosituksia. Periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia asioita voivat olla myös esimerkiksi merkittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät muutokset.

Hyvinvointiala HALI ry toteaa tämän osalta, että nykytilanteessa eräs suurimmista viranomaisten ja yksityisten tuottajien tiedostamista ongelmista on ollut valvovan viranomaisen laaja ja kirjavasti toteutettu harkintavalta. Tämän lainsäädännön eräänä päätavoitteena on yhdenmukaistaa julkisen ja yksityisen toiminnan valvontaa. Tästä näkökulmasta tulee tätä esityksen kohtaa täsmentää merkittävästi esitetystä. Viranomaisen valvonta on lainmukaisuuden valvontaa, eikä viranomaisella voi olla mahdollisuutta ”kirjoittaa” uudeleen lain pykälää soveltamiskäytäntöjensä tai harkintavaltansa kautta. Käytäntö on osoittanut, että monet viranomaisten linjaukset ovat käytännössä saaneet lakiin verrattavan sitovan ohjeen aseman ja sitä kautta on päädytty tilanteeseen, jossa monet valvovan viranomaisen tulkinnat ovat lainsäädännön ylittäviä ja ovat johtaneet tuottajien epätasapuoliseen kohteluun.

Huomautamme, että Valviralle jää erittäin paljon harkintavaltaa kyseessä olevan säännöksen perusteella. Esimerkiksi palveluiden järjestäminen on laaja tehtävä ja valvontalain tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi tulee asiaa tarkastella yksityiskohtaisesti tämän lain perusteluissa, jotta epäselvät tulkintatilanteet voidaan minimoida.

Lakiesityksen 33 §:n mukaan aluehallintovirastot ja Valvira voisivat asettaa valvontaan liittyvät toimenpiteet ja kanteluasiat kiireys- ja tärkeysjärjestykseen asiakas- ja potilasturvallisuuden tai muiden seikkojen sitä edellyttäessä. Hyvinvointiala HALI ry kannattaa tätä esitystä.

8. luku Voimaantulo

Lakiesityksen 51 § sisältää lain voimaantuloon ja siirtymäsäännöksiin liittyvät määräykset. Pidämme julkisille toimijoille ehdotettua siirtymäaikaan 1.1.2026 mennessä pitkänä, sillä sinä aikana voi kentällä

toimivat yksiköt joutua merkittävästikin toisistaan poikkeavaan asemaan. Luvan muuttaminen rekisteröinniksi voi vaikuttaa olennaisesti yksikön toimintaan sillä lupaehdot poikkeavat toisistaan ja yksityisen ja julkisen sektorin välillä on eroja kuten THL:n ja Valviran valtakunnallisen ns. ikääntyneiden hoivaan liittyvät selvitykset osoittavat.

Hyvinvointialueiden operatiivinen toiminta alkaa 1.1.2023 ja siirtyminen rekisteröintijärjestelmään olisi sinällään niiden osalta mahdollista saman aikaisesti yksityisen sektorin kanssa 1.1.2024. Kuntien oma toiminta ja kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät sopimukset on kartoitettu yksityiskohtaisesti vuonna 2022.

Siirtymäsäännösten osalta Hyvinvointialan liitto esittää seuraavaa:

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella myönnetty lupa tai rekisteröity ilmoitus yksityisestä sosiaalipalvelusta tai yksityisestä terveydenhuollosta on voimassa lain voimaantultua, kuitenkin niin, että

- 1) Lain yksityisistä sosiaalipalveluista 8 § perustuvien toimilupien 2 momentin kohdan 6 perusteella valvontaviranomaisen myöntämän ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköiden toimilupien muun henkilökunnan kiintiö kumotaan ja
- 2) toimilupien hoitohenkilökunnan vähimmäismäärä yhdenmukaistetaan toimintayksiköiden kesken valtakunnallisesti lainsäädännön määräysten mukaiseksi

Rekisteri- ja valvontaviranomaisen tulee kuitenkin viran puolesta ja maksutta muuttaa toimialueellaan ennen lain voimaantuloa palvelun tuottajalle myönnettyt luvat ja tehdyt rekisteröinnit tämän lain mukaisiksi palvelun tuottajan ja palveluyksikköjen rekisteröinniksi vuoden 2024 kuluessa.

Jos sellaiseen toimintaan, johon on myönnetty lupa tai rekisteröinti aiemmin voimassa olleen lain perusteella, tulee olennaisia muutoksia, rekisteriviranomainen muuttaa viran puolesta luvan tai rekisteröinnin palvelun tuottajan kaikki palveluyksiköt kattavaksi tämän lain mukaiseksi rekisteröinniksi. Uusi rekisteröinti on myönnettävä, jos tämän lain mukaiset edellytykset rekisteröinnin tallentamiselle täyttyvät.

Hyvinvointiala HALI ry:n näkemyksen mukaan sekä julkinen että yksityinen toiminta on saatettava sisällöllisesti lain piiriin saman aikaisesti. On ymmärrettävää, että yksiköiden fyysistä rekisteröintia ei välttämättä pystytä tekemään kovin lyhyessä ajassa. Se on kuitenkin tekninen menettely ja varsinainen sisältö, eli rekisteröintiedellytyksien ja muiden vaatimusten toteutumista tulee edellyttää sekä julkisilta että yksityisiltä tuottajilta samanaikaisesti. Yhtenäisen kaikki toimijat käsittävän rekisteröinnin käyttöönotto vaatii merkittäviä muutoksia sekä julkisilta että yksityisiltä toimijoilta ja kaikkia toimijoita tulee kohdella asiassa tasavertaisella tavalla.

Lain voimaantulo eri ajankohtina eri sektoreilla voi pahimmillaan aiheuttaa sekaannusta toimintayksiköissä ja niiden valvonnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Palvelutoiminnan yhdenvertainen kohtelu ei tällöin myöskään toteutuisi.

Eräänä ongelmana on se, että tällä hetkellä olemassa oleviin lupiin ei ole muutettu lakiin syksyllä 2020 kirjatun henkilöstömitoituksen mukaisia tietoja viranomaisen toimesta eikä niitä palveluntuottaja pysty muuttamaan kuin mittavan lupaprosessin kautta. Näin viranomaiset voivat pahimmassa tapauksessa, tehdä oman harkintansa kautta tulkintoja luvan toteutumisesta vanhentuneilla henkilöstömitoitus- ja nimiketiedoilla. Myös ns. välillisen ja välittömän työn

aiheuttamat muutokset tehtävärakenteeseen ja henkilöstön käyttöön ovat tuoneet muutoksia suhteessa lupiin kirjattuihin tietoihin.

Lausuntopalvelu.fi:n kysymykset

1. Onko lain soveltaminen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa oleviin tahoihin riittävää (1 §, 4 § 1 kohta)

Ei

Lakiehdotus ei kohtelee julkisia ja yksityisiä toimijoita kaikilta osiltaan tasavertaisella tavalla.

2. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palveluntuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (1 §, 4 § 2 kohta)

Kyllä

Yksityisen ja julkisen palvelutuotannon vaatimusten ja valvonnan yhdenmukaistaminen on välttämätöntä sekä lain tasolla että käytännön toiminnassa.

3. Parantavatko palveluntuottajalle ja toiminnalle asetetut edellytykset asiakas- ja potilasturvallisuutta (2 luku, 16 §)

Kyllä

Julkisten palveluiden kuuluminen rekisteröintimenettelyn piiriin ja kaikkien tuottajien valvonnan yhdenmukaistaminen parantaa asiakas- ja potilasturvallisuutta, koska julkinen sektori on ollut tähän saakka kevyemmin valvottua kuin yksityinen sektori.

4. Vähentääkö palveluntuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (16 §, 21 §) ?

Ei vähennä merkittävästi

Lakiehdotuksen perusteella vaikuttaa siltä, että palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti tulee edelleen sisältämään melko runsaasti hallinnollista työtä. Lakiehdotus ei merkittävästi vähennä nykyiseen toimiluvan hakemiseen tai olemassa olevan toimiluvan muuttamiseen liittyvää hallinnollista työtä. Myös julkisten toimijoiden kohdalla tulee läpikäydä riskiperusteinen hyväksymismenettely.

5. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (4 § 6 kohta, 22 §)?

Vähentää jonkin verran.

6. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä

7. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

Ei kantaa

8. Onko palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvontaa koskevat säännökset riittävät (4 luku)?

Säännökset ovat riittävät, mutta ne jättävät tulkinnanvaraa. Epäselväksi jää, missä tilanteissa ja miten valvoa viranomaisen puuttuu julkisen toimijan toimintaan, jos valvoja havaitsee puutteita järjestämismenettelyssä tai julkisen omissa palvelutuotannossa.

9. Ovatko valvontaviranomaisen keinot riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (5 luku)

Kyllä

10. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaista?

Viranomaiset ovat jo pitkään lisänneet yksityisten palveluntuottajien toimilupiin lainsäädäntöä tiukempia erityisehtoja erityisesti henkilöstörakennetta koskien. Toimiluvissa on yleensä erityisehtoja esimerkiksi hoiva-avustajien, sairaanhoitajien ja yövuorossa olevien hoitajien määrästä, tukipalvelujen tuottamisesta ja määrästä (esim. siivous, ateriat, kiinteistönhuolto), välillisen työn määrästä sekä siitä, että vastuuhenkilöllä voi olla vain yksi yksikkö johdettavanaan (ks. myös luku 3.2 jäljempänä). Usein mainituista ehdoista ei ole lainkaan säädetty lainsäädännössä. Vastaavia vaatimuksia ei ole ollut lainkaan julkisilla tuottajilta, jotka ovat toimineet ilman toimilupaa. Usein on saattanut olla niinkin, että julkinen tuottaja ei edes tiedä, että yksikössä saisi olla esimerkiksi enintään tietty määrä hoiva-avustajia tai yksikössä pitäisi olla vähintään tietty määrä sairaanhoitajia tai yövuorossa olevia työntekijöitä. Tämä johtuu siitä, että julkisen tuottajan osalta ei ole tällä hetkellä olemassa mitään ennakkollista kontrollia, mistä nämä vaatimukset ja erityisehdot voisivat ilmetä.

Yksityisen ja julkisen palvelutuotannon vaatimusten yhdenmukaistamisen kannalta on hyvää ja erittäin tervetullutta, että jatkossa myös julkisia palveluntuottajia valvotaan ja julkisen palveluntuottajan on myös rekisteröitävä palveluyksikkö, jolloin se tulee yksityisen tuottajan kanssa samalla tavalla ennakkollisen kontrollin ja valvonnan piiriin.

Lain voimaantultua lopputulos ei kuitenkaan saa olla se, että lupaviranomainen rekisteröi yksityisen palveluntuottajan vanhan toimiluvan mukaiset erityisehdot ja toisaalta julkisen palveluntuottajan senhetkiset käytännöt ja henkilöstörakenteen sellaisenaan rekisteriin. Tässä tapauksessa yksityisten ja julkisten palveluntuottajien eriarvoisuus säilyisi edelleen lain hyvästä tarkoituksesta huolimatta.

Hyvinvointiala HALI ry:n näkemys jatkotyön osalta

Pidämme perusteltuna, että uudistuksen jatkotoimenpiteiden selvittämiseksi 27.8.21 perustettu työryhmä (VM 27.8.2021 – 31.3.2022) kuulee työnsä kuluessa myös yksityistä sote-sektoria.

Kuluvalla hallituskaudella on yhteistyötä STM:n ja yksityisten palveluntuottajien kesken ollut vähemmän kuin aikaisempina kausina. Pidämme tärkeänä, että yhteistyötä vahvistetaan, ja säännön mukaistetaan ja että uudistusten vaikutuksia arvioidaan vuorovaikutteisessa prosessissa. Yhteisenä tavoitteena tulee olla valvontaan ja lupahallintoon liittyvän lainsäädännön ja lakien toimeenpanon laadun ja vaikutusarviointien parantaminen ja täsmentäminen.

Palvelun laadun kehittämiseksi on ensiarvoista, että toimijoilla on laadun ja kustannusten korvaamisen osalta samat pelisäännöt palveluiden järjestämistavasta riippumatta (julkisen oma toiminta, ostopalvelu, palveluseteli).

Korostamme sitä, että valvontauudistuksien toteuttamistapa tulee olla yksityisten palveluntuottajien tiedossa hyvissä ajoin ennen uudistuksen toteuttamista. Lisäksi edellytämme, että tehtävät muutokset tapahtuvat kilpailuneutraalisti ja pidämme välttämättömänä, että kilpailu- ja kuluttajavirasto osallistetaan uudistustyöhön. Samoin pidämme perusteltuna, että lain toimeenpanovaihetta varten perustetaan valvovien viranomaisten ja yksityisten toimijoiden yhteinen foorumi, missä käydään konkreettisesti läpi lain toimeenpanon vaiheet ja konkreettiset toimenpiteet.

Annamme mielellämme kaikki tarvittavat lisätiedot, yhteyshenkilömme on johtava elinkeinoasiantuntija Aino Närkki (0400 436438, aino.narkki at hyvinvointiala.fi).

Närkki Aino
Hyvinvointialan liitto